

Bezoek aan de Summer Dream Conference van het Haden Institute, 15-20 juni 2008

Barbara Roukema-Koning

Een conferentieaankondiging in het winternummer van het tijdschrift DreamTime¹ wekte mijn belangstelling. Bestaat er in Amerika werkelijk een instituut dat serieus aandacht schenkt aan droomwerk binnen een christelijke context? Betekende de mij onbekende term 'Jungiaanse mystiek' die ik erin aantref wellicht, dat zij belang hechten aan inzichten van Jung zoals synchroniciteit en individuatie? Hier wilde ik meer van weten, zowel vanwege mijn academische werk op het terrein van de godsdienstpsychologie als vanwege mijn kerkelijke achtergrond en persoonlijke spiritualiteit. Een doorgewinterde Jungiaan zie mijzelf niet zomaar worden, maar, evenals andere combinaties van psychologie en geestelijk leven, dit perspectief kan zeker rekenen op mijn warme belangstelling.

Bij eerste verkenning leek de website van het organiserende *Haden Institute*² betrouwbaar. Het christelijke opleidingscentrum richt zich vanuit een expliciet Jungiaanse invalshoek op trainingen in droomwerk en geestelijke begeleiding. Het wordt erkend door Amerikaanse Counselings-organisaties en werkt samen met gevestigde theologische seminaries die ik kan plaatsen³. En de staf is gerelateerd aan de *International Association for the Study of Dreams* (IASD), de organisatie waaraan ook de Nederlandse Vereniging voor de Studie van Dromen (VSD) zich spiegelt. Enkele telefoontjes met de organisatie leerden mij dat niets mijn deelname in de weg stond ("....andere Nederlanders...? Nee, niet dat wij weten. Maar wel komt er een al enkele jaren een Spaanse cursiste op de conferenties. We kunnen je wel in contact brengen..."). En zo vloog ik zaterdag 13 juni de Grote Blauwe Plas over en arriveerde 's avonds half tien plaatselijke tijd bij het prachtig gelegen Kanuga Conferentiecentrum in North Carolina⁴. Mijn inmiddels vertrouwd geworden Spaanse e-mail-kennis Emma bleek er al te zijn, gezien het hartelijke briefje waarin zij mij voor diezelfde avond uitnodigde. Ik vond haar snel. Heel attent had de organisatie er aan gedacht om ons - de enige twee deelnemers uit Europa - een kamer naast elkaar te geven. Na de klok rond te hebben gereisd vond ik het een heerlijke binnenkomer om me te kunnen ontspannen onder een gezellige kennismaking en onze verhalen en verwachtingen te kunnen delen.

Sinds ik zo'n drie jaar geleden weer serieus aandacht ben gaan schenken aan mijn dromen is dit het eerste grote droom-evenement dat ik meemaak. Het conferentieprogramma had ik twee weken van tevoren ontvangen en leek mij veelbelovend. Naast de vele lezingen over gevarieerde onderwerpen (zowel door wetenschappers als door Jungiaans geschoolde pastores en therapeuten), was er een uitgebreid keuze-programma met uiteenlopende workshops. Daarnaast bleken alle deelnemers tot mijn verrassing in een vaste droomgroep te zijn ingedeeld (in totaal 16 droomgroepen van zo'n 9-10 deelnemers) die dagelijks bijeenkwam. Mijn positieve verwachtingen zijn méér dan bewaarheid geworden. De vierdaagse conferentie is een onvergetelijke ervaring geweest, met niets te vergelijken dat ik eerder bezocht of gedaan heb. Op een natuurlijke manier komen leefwerelden samen die ik in Nederland doorgaans beleef als onderling gescheiden, vaak wat polariserende circuits: de wetenschappelijke psychologie, droomwerk, Jung, mensen met een bewuste toelag op zowel geestelijk leven als op persoonlijke groei en ontwikkeling; en dat alles binnen een (protestants-) oecumenische kerkelijke setting... In ons eigen land beweeg ik mij daartussen als betrokken grensganger. Ik probeer zelf deze invalshoeken in een onderlinge dialoog te brengen en te integreren, maar voel me daar nogal eens wat alleen in staan. Het was voor mij een feest van thuiskomen tussen de ruim 170 andere deelnemers met hun grote diversiteit aan achtergronden (overigens voor het merendeel vrouwen). Ik sprak er met gewone kerkleden (binnen hun plaatselijke kerk vaak lid van een droomgroep); met psychologen, psychotherapeuten en maatschappelijk werkers met gerichte interesse voor droomwerk; predikanten en kerkelijk werkers; wetenschappers; en studerende en afgestudeerden van het *Haden Institute*.

¹ Van de twee tijdschriften van de *International Association for the Study of Dreams* (IASD) is *DreamTime* meer op het verenigingskarakter van de IASD en *Dreaming* meer op wetenschappelijke publicaties gericht; zie: www.asdreams.org.

² Nauw gelieerd aan de Episcopale kerk verzorgt het *Haden Institute* voor kerkelijk betrokkenen met voldoende scholing (bij voorkeur theologisch dan wel psychologisch) twee deeltijdopleidingen op het raakvlak van droomwerk en geestelijke begeleiding. Zie: www.hadeninstitute.com.

³ Aan protestantse zijde met het Theologische Seminarie van de *Episcopal Church* te New York; aan Rooms-Katholieke zijde met de Orde van de Ongeschoeide Karmelieten in Niagara Falls (Canada).

⁴ www.kanuga.org

In het bestek van dit artikel kan ik slechts enkele impressie beschrijven. Voor lezers met meer inhoudelijke belangstelling is er de mogelijkheid om audiotapes en gepubliceerd materiaal te downloaden⁵.

De wetenschappelijke lezing van dr. Bob Hoss over onderzoek naar actieve hersengebieden tijdens dromen

In een flitsende presentatie hield onderzoeker en oud IASD-president Bob Hoss een leerzame voordracht over de laatste onderzoeksresultaten betreffende hersenactiviteit tijdens het dromen. Nieuwe medische technologie als *scans* hebben de afgelopen 20 jaar een totaal nieuw soort onderzoeksterrein opengelegd. Op een veel subtieler niveau dan voorheen kan met grote nauwkeurigheid vastgesteld worden welke delen wel (: de lagere hersenschors) en niet (: grote delen van de zogenaamde hogere hersenen) actief zijn. De structuur en beperkingen van onze dromen worden inzichtelijk als we beseffen dat tijdens het dromen wél onze probleemoplossende en associatieve vermogens, enkele belangrijke emotionele en visuele centra, en ons metaforische taalgebruik ter beschikking staan (en prima samenwerken), maar niet onze 'hogere' logica of ons gewone gebruikelijke taalvermogen met de bijbehorende woordenschat⁶. De droom brengt emotionele indrukken associatief samen en getuigt daarbij van probleemoplossende wijsheid, maar schiet tekort om deze boodschap te beredeneren of in taaizinnen uit te drukken. Wij dienen het geschonken inzicht dus zelf alsnog tot spreken te brengen. Voor het decoderen van moeilijk te begrijpen droombeelden beveelt Hoss de volgende aanpak aan. Kies een aansprekend element uit een droombeeld en vereenzelvig je er zo veel mogelijk mee. En geef dan vanuit identificatie antwoord op de volgende zes "magische vragen": *ik ben....; mijn doel is om...; ik houd van...; waar ik niet van houd is....; wat ik vrees is....; waar ik naar verlang is....* Ga na afloop dan na hoe je de stippellijnen hebt ingevuld en of deze zinnen je misschien inzicht geven in een situatie van je waakleven waarop het droombeeld van toepassing kan zijn.

Workshop 'helend klei-ritueel'

Naast twee Jungiaanse workshops (omgaan met de schaduw; het mannelijke en vrouwelijke in ons) en een workshop om meditatieve technieken (*energetic linkage*) te integreren in droomconsulten, was ik in het bijzonder onder de indruk van een workshop met een 'klei-ritueel'.

Alle deelnemers kregen van Tallullah Lyons een bolletje zachte klei en de richtlijn om een vrije creatie te gaan maken die gevoed wordt vanuit de lichamelijke beleving van een droom. Een droom bevat beelden die niet rechtstreeks in klei uitgedrukt kunnen (en hoeven te) worden. Maar een droom roept ook gevoelens op. Deze kunnen we ons opnieuw bewust worden (vooral in ons lichaam) en via onze handen als het ware laten doorstromen naar de beweging van het kneden. Zo improviserend geven we vorm aan de klei. Vervolgens kunnen we de figuur die we aanvankelijk tot stand zien komen – net als in een actieve imaginatie – vrijuit en vanuit nieuwe spontane associaties verder gaan bewerken. In de workshop stonden daartoe allerlei andere materialen tot onze beschikking zoals kralen, edelsteentjes, scherfjes, takjes, draden wol en dergelijke. Na enige tijd werd het tijd om uit te wisselen wat onze creaties voor ons betekenden. Daarna gingen we een ronde 'droomwerk' doen over ieders klei-creaties. "Als dit mijn droom zou zijn, zou ik....". Dat leidde tot verrassende ontmoetingen en inzichten. Ik vond het een prachtig en vredig samenzijn en kon mijzelf er dan ook helemaal in vinden om, na afloop in de kring staande, naar oosters gebruik voor elkaar te buigen.

De dagelijkse droomgroep

Deze bijeenkomsten vond ik erg stimulerend. Onder leiding van telkens een ander staflid werkten we soms aan één, soms twee dromen per keer. De werkvorm volgde elke dag dezelfde richtlijnen, die van het Haden-Instituut⁷. Na een kort gebed, een aandachtsoefening en het kringsgewijs voorlezen van enkele belangrijke afspraken over privacy en aandacht, kon een dromer één droom vertellen. Eerst is er voor alle aanwezigen gelegenheid om verhelderende vragen te stellen over de droominhoud (maar ook naar gevoelens of associaties van de dromer). Daarna verwijderd de verteller zich uit de kring om vanaf een andere plaats in dezelfde ruimte te luisteren naar wat er volgt. De dromer wordt in de volgende fase zodoende niet één keer rechtstreeks toegesproken. Ieder die nu op de droominhoud wil

⁵ Bijdragen van stafleden zullen worden geplaatst op de website www.seedwork.org in de vorm van audiotapes (*What is Seedwork/ Dreamwork Audio*) of artikelen in het halfjaarlijkse magazine *The Rose*. <http://www.seedwork.org/rose.html>.

Materiaal van diverse vorige jaren is on-line reeds te beluisteren, lezen en soms te downloaden. Indien van andere te noemen inleiders bekend is dat zij hun bijdragen op hun persoonlijke website hebben geplaatst, wordt dit vermeld.

⁶ De inhoud is grotendeels ontleend aan zijn boek: *Dream Language. Self-Understanding through Imagery and Colour*. Op de volgende website van Hoss zijn delen van zijn boek samengevat. http://www.dreamscience.org/idx_dream_language.htm

⁷ Ook vermeld op de al eerder genoemde website www.seedwork.org.

reageren dient te beginnen met de zin: "Als dit mijn droom was ...". Deze werkwijze drukt de principiële visie uit dat hoorders van iemands droom alleen iets van zichzelf kunnen *projecteren op de* beluisterde droom en nooit een rechtstreeks weten mogen pretenderen. Na deze fase kan de dromer naar keus reageren of de eigen reacties op het beluisterde nog even voor zichzelf houden. Hierna wordt de bijeenkomst op een waardige wijze afgerond.

Ik was vaak geboeid door prachtige voorbeelden van droomwerk in deze groepsbijeenkomsten. Zo kwam eens een gesprek op gang over 'schoenen'. Wat een rijk symbool blijkt dit voor vrouwen te zijn. Schoenen kunnen staan voor 'je standpunt', 'bescherming', drukken een 'persoonlijke manier van op weg zijn' uit, veranderen van vorm naar gelang een meisjes zich van kind ontwikkelt tot vrouw, en *last but not least* blijkt in het engels de *sole* (=zool) precies hetzelfde te klinken als *soul* (=ziel). De twee deelnemende mannen zeiden vrijwel nooit over schoenen te dromen en zij voelden zich haast beschroomd bij deze inwijding in een gesprek onder vrouwen. Een andere keer, toen de wetenschapper Bob Hoss gespreksleider was in mijn droomgroep, werden zijn 'zes magische vragen' ingevoegd in de fase van droomvertelling. De droomster gaf antwoord vanuit haar identificatie met een rood-wit gestippeld zwempak van een meisje in het zwembad. Het werd toen voor haarzelf en anderen duidelijk dat het bedekken van het lichaam in deze droom als belangrijke betekenis had, de ontluikende seksualiteit te verbergen.

De christelijke context

Op verschillende manieren werd verbinding gelegd met het christelijke geloof. Veel stafleden en inleiders blijken zowel theologisch geschoold te zijn als gecertificeerde Jungiaans therapeut, wat duidelijk naar voren kwam uit voorbeelden en toepassingen die zij kozen. De ochtend- en avondwijdingen konden me verrassen wanneer in een meditatie over een bijbeltekst een relatie werd gelegd met levenslessen uit de persoonlijke droombeelden van de pastor. Vanuit de inzichten van Jung werden gangbare interpretaties van het christendom nogal eens weerlegd en heel vaak op verrijkende manier geherinterpreteerd. Zo besteedde oprichter en naamgever van het Haden Institute, Bob Haden, in de openingslezing aandacht aan de interpretatie van symbolen uit het Bijbelboek Openbaringen als beschrijving van een individuatieproces⁸. Een terugkerende rode draad vormde naar mijn besef de verwijzing naar het bredere morele en maatschappelijke belang van '*inner work*' voor christenen. Wie werkt aan zichzelf door zich open te stellen voor de manier waarop God ons via dromen wil transformeren, doet meer dan navelstaarderij. Die draagt bij aan de vernieuwing en transformatie van het grotere geheel.

⁸ Voor predikanten is in het bijzonder een lezing van Haden, gehouden op de zomerconferentie 2007, aanbevelenswaardig: 'How Dreams Have Helped me as a Priest' *The Rose*, Issue 13, Winter-Spring 2008, p.8-11.